

P U N A N E R A A M A T

NARINE ABGARJAN

TAEVAST KUKKUS KOLM ÕUNA

Vene keelest tõlkinud Erle Nõmm

Originaali tiitel:
Наринэ Абгарян,
С неба упали три яблока
Издательство АСТ, 2015

Esmatrükk vene keeles: Astrel, Sankt-Peterburg

Eestikeelne tõlge ilmub vastavalt lepingule
agentuuriga Banke, Goumen & Smirnova
www.bgs-agency.com

Toimetanud Hele Pärn
Sarja kujundanud Jüri Jegorov
Disainer Villu Koskaru

Copyright © Narine Abgaryan, 2015
Tõlge eesti keelde © Erle Nõmm ja Tänapäev, 2016

ISBN 978-9949-85-019-8
www.tnp.ee

Trükitud OÜ Greif trükikojas

I OSA

SELLELE, KES NÄGI

1. PEATÜKK

7

Reedel, kohe pärast keskpäeva, kui üle taevakupli veerenud päike laskus väarikalt oru lääneservale, heitis Sevojantsi Anatolia surema.

Enne kui teise ilma minna, kastis ta hoolikalt juurviljaaeda ja puistas kanadele varuga sööta – ei ole ju teada, millal naabrid avastavad tema elutu keha, linnud ei saa ometi söömata ringi käia. Seejärel avas ta katuserennide all seisvate vihmaveetünnide kaaned – ootamatu äikese puhuks, et ülalt tulvav vesi ei uhuks minema maja vundamenti. Siis tuulas ta köögiriulitel, korjas kokku kõik toiduarud – või-, juustu- ja meekausid, leivakannika ja pool keedukana – ja viis jahedasse keldrisse. Ta tõi riidekapist surirõivad: kinnise villase kleidi valge pitskraega, pika põlle madalpistes tikitud taskutega, madalad kingad, kootud gulpad* (jalad külmetasid kogu elu), hoolikalt pestud ja triigitud aluspesu ja vaarema palvehelmed hõberistiga – Jasaman taipab need talle pihku pista.

Ta jättis riided külalistetoas kõige nähtavamale kohale – raskele, linase salvrätiga kaetud tammelauale (kui salvräti serva kergitada, on selgelt näha kaks sügavat kirvejälge), surirõivaste otsa sättis ta ümbriku rahaga – matusekuludeks; ta võttis kummutist vana vahariidest

* Gulpad – paksud villased sokid

laudlina ja läks magamistuppa. Seal tegi ta voodi üles, lõikas vakstu pooleks, laotas ühe poole linale, teise poole tõmbas endale peale, kattis selle tekiga, pani käed rinnale, nikutas kuklaga, sättides end mugavalt padjale, ohkas sügavalt ja sulges silmad. Seejärel tõusis ta kohemaid, lõi mõlemad aknapooled viimseni valla, pani geraaniumipotid toeks, et nad kinni ei vajuks, ja heitis taas pikali. Nüüd ei pea muretsema, et tema sureliku ihu maha jätnud hing hakkab toas ringi ekslema. Vabaks saanuna lendab see kohe avatud aknast välja – taevale vastu.

8

Säärasel hoolikal ja üksikasjalikul ettevalmistusel oli üsnagi tähendusrikas ja kurb põhjus – juba teist päeva oli Sevojantsi Anatolial verejooks. Avastanud aluspesult arusaamatud pruunid plekid, kangestus ta algul, siis vaatas hoolikalt, ja veendunud, et see on tõesti veri, hakkas kibedalt nutma. Häbenedes oma hirmu, kutsus ta end korrale ja kuivatas pisarad kiiresti pearäti servaga. Milleks nutta, kui paratamatuse eest ei ole pääsu. Igaühel on oma surm, kellelgi paneb see südame seisma, kellelki võtab irvitades mõistuse, aga talle on ilmselt määratud minna verekaotuse tõttu.

Anatolia ei kahelnud, et tõbi on ravimatu ja kiire kuluga. See ei tabanud ju asjata tema keha kõige kasutumast ja mõttetumast osast – emakat. Justkui vihjas, et see on talle ülevalt saadetud karistus selle eest, et ta ei suutnud täita oma peamist ülesannet – sünnitada lapsi.

Keelanud endal nutmise ja nurina ning leppides ühtlasi vääramatuga, rahunes Anatolia üllatavalt kiiresti. Ta tuhnis pesukirstust, koukis sealt välja vana lina, lõikas selle mitmeks tükiks, meisterdas midagi sidemesarnast. Aga õhtuks muutus eritis nõnda külluslikuks, et tundus – tema sisemuses on lõhkenud suur ja ammendamatu veen. Tuli lasta käiku need napid vativarud, mis kodus talle olid. Kuna vatt ähvardas peagi otsa saada, harutas Anatolia lahti teki serva, tiris sealt välja paar lambavillatuusti, pesi need hoolikalt puhtaks ja laotas aknalauale kuivama. Muidugi oleks võinud minna naabruses elava Šlapkantsi Jasamani juurde ja paluda vatti temalt,

aga Anatolia ei hakanud seda tegema – võibolla ei pea ta vastu, hakkab nutma ja räägib sõbrannale oma surmahaigusest. Jasaman läheb kohe ähmi täis, tormab Sateniki juurde, et too läkitaks orgu telegrammi, et saadetakse kiirabiauto ... Anatolia ei kavatsenud arstide vahet sõita, et nood piinaksid teda valusate ja kasutute protseduuridega. Ta otsustas surra, säilitades väarikuse ja südamerahu, vaikus ja tüünus, selle maja seinte vahel, kus ta oli elanud oma vaevarikka ja asjatu elu.

Ta läks magama hilja, vaatas kaua perekonnaalbumit, teispoolsusse kadunud lähedaste näod tundusid petrooleumilambi kasinas valguses eriti nukrad ja mõtlikud. Varsti näeme, sosistas Anatolia, silitades iga fotot oma raskest maatööst karedate sõrmedega, varsti näeme. Vaatamata rusutud ja ärevale olekule jäi ta magama vaevata ja magas hommikuni. Ta ärkas kuke äreva kiremise peale – lind sahistas juhmilt kanalal, oodates kannatamatult tundi, mil ta juurviljaaia peenarde vahele jalutama lastakse. Anatolia kuulatas end tähelepanelikult. Ta hindas oma enesetunde täiesti talutavaks – kui mitte arvestada kondivalu ristluudes ja kerget pearinglust, siis ei vaevanud teda miski. Ta tõusis ettevaatlikult, käis kemmergus, veendus mingi kurja rahuloluga, et verd on veelgi rohkem. Ta naasis majja, meisterdas villatuustist ja kangatükist sideme. Kui nii edasi läheb, voolab temast homme hommikuks kogu veri välja. See tähendab, et järgmist päikesetõusu ei pruugi ta enam näha.

Ta seisis pisut verandal, ahmides endasse iga rakuga õrna hommikuvalgust. Ta käis naabrinaise juures – teretas ja uuris, kuidas elu läheb. Jasaman oli ette võtnud suure pesupäeva – sättis just rasket veetõrt ahjule. Kuni vesi soojenes, rääkisid nad sellest ja teisest, arutasid elu-olu. Varsti on mooruspuu viljad valmis, tuleb puud raputada, korjata vilju, ühest osast keeta siirupit, teine osa ära kuivatada, aga kolmas jätta puupütti käärima, et teha sellest hiljem mooruspuusamakad. Aeg on ka hobuoblika järele minna, nädalapaari pärast on hilja – kuumas juunipäikeses puitub rohi kiiresti ega

kõlba enam süüa. Anatolia lahkus sõbranna juurest, kui vesi toobris keema läks. Nüüd ei pea muretsema, ta ei meenu Jasamanile enne homset hommikut. Kuni Jasaman pesu peseb, kuni seda tärgeldab, sinetab, riputab päikese kätte kuivama, korjab kokku, triigib ära. Hilisõhtuks saab valmis. Nii on Anatolial piisavalt aega, et vaikselt teise ilma minna.

See seik rahustas teda, ta veetis hommiku aeglastes argipäevaaskeldustes ja alles pärast keskpäeva, kui üle taevakupli veerenud päike laskus väarikalt oru lääneservale, heitis surema.

Anatolia oli Sevojantsi Kapitoni kolmest tütrest noorim ja kogu tema perest ainus, kellel õnnestus vanaks elada. On seda enne kuulnud – ta sai veebruaris viiekümne kaheksa aastaseks – tema omastele enneolematu vanus.

1
0

Emal mäletas ta halvasti – soo suri, kui tüdruk oli seitsmene. Emal olid ebatavaliselt kullakarva mandliläikelised silmad ja paksud meekarva lokid. Tal oli oma välimusega kokku sobiv nimi – Voske*. Ema põimis oma imelised juuksed tihedasse patsi, seadis selle puudust juuksenõeltega raskesse krunni kuklal ja käis ringi, heites pea kergelt taha. Tihti vedas ta sõrmedega mööda kaela, kurtes, et see jääb kangeks. Kord aastas pani isa ta akna alla istuma, kammis tema juukseid hoolitsevalt ja lõi neid ettevaatlikult nimmeteni – lühemaks ei lubanud ema lõigata. Ta ei lõiganud ka tütardel kunagi patse – pikad juuksed pidid neid kaitsma needuse eest, mis keerles nende kohal juba kaksteist aastat, sellest päevast saadik, kui ta läks mehele Sevojantsi Kapitonile.

Tegelikult pidi mehe kaasaks saama tema vanem õde Tatevik. Tatevik oli siis kuueteistkümnene; neljateistkümnene Voske, teine tüdruk, kes oli Agulisantsi Garegini suures peres mehele anda, osales pidupäevaettevalmistuses kõige agaramal moel. Sajanditepikkuse traditsiooni kohaselt, mida järgisid paljud maranlased, tuli pulmad

* Voske – vaskne (arm k).

pidada pärast laulatust pruudi majas, aga seejärel peigmehe majas. Ent Kapitoni ja Tateviki, kahe jõuka ja lugupeetud Marani suguvõsa pead otsustasid ühineda ja pidada maha ühe suure pulma meidanil*. Pidustused töötasid tulla enneolematult suurejoonelised. Kapitoni isa, kes otsustas rohkearvulisi külalisi rabada, saatis orgu kaks väimeest, et nood kutsuksid pulma kammerteatri muusikud. Nad naasid väsinult, aga rahulolevalt, ja teatasid, et peenutsevate muusikute viha muutus kohemaid armulikkuseks (ennekuulmatu lugu, kutsuda teatri orkester külasse!), kui kuuldi heldest honorarist – kaks kuldmünti igapäevale ja nädala toidukraam, mille Kapitoni väimehed lubasid pärast pidustusi teatrisse vankriga kohale toimetada. Tateviki isal oli oma üllatus – pulma kutsuti oru kuulsaim unenägude seletaja. Kümne kuldmündi eest oli ta nõus tegelema oma ametiga kogu päeva vältel, ainus, mida ta palus, oli aidata kohale tuua tööks vajalik varustus: telk, klaaskuul massiivsel pronksalusel, ennustamislaua, lai sohva, kaks potti ennenägematute laiaharuliste vängelt lõhnavate taimedega ja imetabased, erilisest puupulbrist tehtud spiraalküünlad, mis põlesid mitu kuud, levitades enda ümber ingveri ja muskuse lõhna, aga ei põlenudki lõpuni. Pulma kutsuti peale maranlaste poolsada oru elanikku, enamikus lugupeetud ja jõukad inimesed. Eesseisvatest pidustustest, millest töötas saada mälestusväärne sündmus, kirjutati isegi ajalehtedes, ja see oli eriti auväärne, sest varem polnud ajakirjandus maininud pidustusi peredes, mis ei kuulunud aadlisesusse.

Aga juhtus see, mida ei oodanud keegi – neli päeva enne pulmi jäi pruut tõvevoodisse, piinles ööpäeva palavikulises sonimises ja suri teadvusele tulemata.

Tema matusepäeval avanesid Marani kohal ilmselt mingid muud, tumedad väravad ja tegutsesid taevastele vastupidised jõud, sest millegi muuga peale mõistuse kaotuse ei saanud perepeade käitumist

* Meidan – keskväljak väikestes asulates, rahva kogunemispaik.

seletada. Kohe pärast matusetalitust peeti pisut aru ja otsustati, et pulmi ei või ära jätta.

„Ei saa ju lasta kulutustel raisku minna,” kuulutas kokkuhoidlik Agulisantsi Garegin peielauas. „Kapiton on tubli poiss, töökas ja aupaklik, igaüks on sellise väimehe üle rõõmus. Issand võttis Tateviki enda juurde, tähendab, nii see pidigi minema, patt on Tema tahte üle nuriseda. Aga meil on veel üks tütar mehele panna. Nii et meie Anesiga otsustasime, et Kapitonile läheb mehele Voske.”

Keegi ei söandanud meestele vastu vaielda ja armastatud õe kaotusest lohutamatul Voskel ei jäänud muud üle, kui minna vastu vaidlemata mehele Kapitonile. Tateviki leinamine lükati nädala võrra edasi. Pulm oli suur, kärarikas ja väga rikkalik, vein ja mooruspuupuskar voolasid jõena, lahtise taeva alla kaetud lauad olid kõikvõimalikest roogadest lookas, tumedates pikk-kuubedes ja läikima hõõrutud kingades pillimehed mängisid polkasid ja menuette, maranlased kuulatasid mingi aja pingsalt kõrvale harjumatut klassikalist muusikat, aga siis, kaunistes purjus, löid kombekusele käega ja hakkasid vihtuma tavalist külalantsu.

Unenägude seletaja telki astusid vähesed – rikkalikust toidust ja joogist kuumaks köetud külalistel oli muudki teha. Voske tõi sinna käekõrval muretsev onutütar, kellele neiu oli sobivat hetke kasutades rääkinud lühidalt laulatuse eelõhtul nähtud unenäost. Unenägude seletaja osutus pisikeseks, kiduraks ja uskumatult, isegi hirmutavalt vördjalikuks vanameheks. Ta näitas käega, kuhu Voske peab istuma – too tardus, nähes vanamehe parema käe väikest sõrme: pikk, palju aastaid lõikamata, tume, konksuna kõverdunud küüs ümbritses kaarjalt sõrmepadjandit ja kasvas piki peopesa, kõvera randme suunas, takistades kogu labakäe liikumist. Onutütre saatis vanamees pikema jututa telgist minema, käskides sissepääsu ees valvata, ise istus Voske vastu, seades kentsakates kottpükstes jalad laialt harki ja lastes pikad peened käed põlvede vahele rippu, ning jäi vaikides Vosket vahtima.